

Т. В. Панькова

м. Івано-Франківськ

ДО ПИТАННЯ ПРО КВЕСИТИВНИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ

Прагматика речення завжди цікавила мовознавців. Чільне місце серед інтересів науковців посідає й вивчення комунікативно-інтенційного змісту складного речення з провідним підрядним синтаксичним зв'язком.

Спираючись на таксономію Г. Г. Почепцова, який виокремлює п'ять типів мовленнєвих актів (далі – МА): констатив, промісив й менасив, перформатив, директив (поділяючи його на ін'юнктив та реквестив) і квеситив [3], розглянемо останній, репрезентований складнопідрядним реченням (далі – СПР).

Впродовж тривалого часу квеситив не розглядали у якості самостійного типу мовленнєвої дії. Незважаючи на чималу кількість досліджень питальних речень та висловлень (А. А. Стрельцов, М. І. Жинкін, Л. Г. Берднікова, С. В. Невольнікова, Н. В. Коротченко, Н. Д. Борисенко та ін.), існує ще багато граматичних й лексичних особливостей квеситива, котрі можуть становити інтерес для лінгвістичного вивчення.

Найважливішою відмінною ознакою квеситива слід вважати різницю в інформаційних потенціалах адресанта й адресата. Вживаючи даний МА адресант інформує адресата про наявність такої різниці, маючи на меті нівелювати її шляхом отримання (у якості відповіді на запитання) відповідної інформації. Квеситивна пропозиція повинна володіти структурною ознакою питальності. Інвентар засобів вираження цієї ознаки досить великий. В усному мовленні найважливішим серед них є інтонація, тоді як у писемному – пунктуаційний знак питання.

З точки зору теорії ввічливості МА 'квеситив' містить в собі певну суперечливість, що виявляється в ході його реалізації. [4] "Породжуючи квеситив, адресант виявляється залежним від адресата, справляючи враження менш інформованого комуніканта і створюючи загрозу своєму іміджу." [1]

Серед квеситивних конструкцій найбільш поширеними є загальні й спеціальні запитання, що містять типові маркери інтеррогативного речення (інверсію, питальне слово):

(1) *"Shall I tell you now what happened after I left England?"* (Arthur Hailey)

(2) *"What happened to the man who set fire to the house?"* (John Fowles)

Наступний приклад є непрямим квеситивом. Структурна ознака питальності відсутня у даному реченні, однак адресант доводить до відома співрозмовника факт відсутності певної інформації і створює своєрідну психологічну напругу в спілкуванні, яка знімається відповіддю адресата. Вживаючи такий МА, автор переслідує мету нівелювання різниці між уже відомим та невідомим, шляхом отримання відповідної інформації від адресата:

(3) *"I have a feeling that you have heard something else. [From Captain Mitford?"*

"Absolutely nothing. I assure you."] (John Fowles)

Квеситив має багато спільного з директивом. Обидва мають на меті викликати дію адресата; однак, якщо для директива це будь-які дії, то для квеситива – це тільки мовленнєві дії. Будучи бі- (чи полі-) предикативною одиницею, СПР нерідко виступає комплексним МА, поєднуючи в собі різні пропозиції. Так, наступне речення має комунікативно-інтенційний зміст “квеситивного директиву”, для якого характерна “яскраво виражена й ситуативна поліінтенційність” [2]:

(4) *Put simply, what would you say this poem is about?* (Julian Barnes)

Іншим підтипом МА ‘квеситив’ є “квеситивний метакомунікатив”, комунікативне “завдання” якого полягає не у бажанні адресанта отримати невідому йому інформацію, а встановити контакт з адресатом:

(5) *"You know what I thought today?"* [She said it across the room.

"No."

"If I killed myself, you'd be pleased.] (Arthur Hailey).

Натомість, володіючи ознакою питальності, наступна синтаксична одиниця виступає радше у якості ін'юнктива (спонукання), аніж квеситива. У даній гіпотаксичній конструкції, що містить три безпосередніх конститuentи,

на першому рівні формального членування виділяємо матричну клаузу, представлену дієсловом-присудком у наказовому способі та нульовим підметом (Suppose <...>), і об'єктно-з'ясувальну залежну клаузу, яка на рівні мікроструктури може отримати подальше структурно-семантичне членування з підметом, вираженим підрядним реченням (<...> what I might tell you <...>).

(6) *"Suppose that what I might tell you should mean more to your life than the mere listening?"* (Arthur Hailey)

Наведемо приклад поєднання трьох МА у межах однієї гіпотаксичної конструкції:

(7) *"Well, now you're at university we must get you to think for yourself, mustn't we?"* (Julian Barnes)

У цьому СПР на основну мовленнєву дію 'квеситив' нашаровуються мовленнєві дії констатива й директива. Специфіка прагматичного устрою даного речення полягає у тому, що наказ є адресантно-орієнтованим, а тому й заповнення інформаційної лакуни має радше риторичний характер.

Отже, як демонструють наведені вище приклади, квеситивний МА, представлений СПР, має свої характерні особливості. Таке речення репрезентує МА як з однією, так і кількома пропозиціями, котрі накладаються одна на одну, та зумовлені здебільшого ситуативною поліінтенційністю.

Література:

1. Борисенко Н. Д. Сучасна британська драма як відображення гендерних стереотипів. [Електронний ресурс] / Н. Д. Борисенко. – Режим доступу: [//core.ac.uk/download/pdf/12087724.pdf](http://core.ac.uk/download/pdf/12087724.pdf)
2. Воейкова А. А. Структурные особенности квеситивных конструкций (на примере англоязычных рекламных текстов). [Электронный ресурс] / А. А. Воейкова. – Режим доступа: [//vestnik.tspu.edu.ru/files/vestnik/PDF/articles/voejkova_a._a._49_53_4_145_2014.pdf](http://vestnik.tspu.edu.ru/files/vestnik/PDF/articles/voejkova_a._a._49_53_4_145_2014.pdf)

3. Почепцов Г. Г. Прагматический аспект изучения предложений (к построению теории прагматического синтаксиса) / Г. Г. Почепцов // Иностранные языки в школе. – 1975. – № 6. – С. 15-25.

4. Brown P., Levingson S. Politeness: Some Universals in Language / P. Brown, S. Levingson. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1987. – 345 p.

Список використаних джерел:

1. Barnes, Julian. The Sense of an Ending. [Електронний ресурс] / Julian Barnes. – Режим доступу: [//royallib.com/book/Barnes_Julian/The_Sense_of_an_Ending.html](http://royallib.com/book/Barnes_Julian/The_Sense_of_an_Ending.html)

2. Fowles, John. The Magus. [Електронний ресурс] / John Fowles. – Режим доступу: [//a7sharp9.com/Magus.html](http://a7sharp9.com/Magus.html)

3. Hailey, Arthur. The Final Diagnosis. – Moscow : Iris-press, 2006. – 352 p.